

τῶν παρὰ τὸν Κηφισὸν πρὸς ἀνατολὰς χωρῶν, καὶ πῶς φθάνει ἐγγύτατα πρὸς τὴν εὐβοϊκὴν θάλασσαν, ἐνῷ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάσσης παρειαδύουσι μόνον αἱ στεναὶ Θερμοπύλαι. Ὅπισθεν τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης καὶ βραχῶδους κορυφῆς, ὑπὲρ τὰς Θερμοπύλας κεῖται ἡ Ἡράκλειά μας. Αὐτὴ ἡ Οἶτη μὲ τοὺς διαστίκτους, ἀποκρήμνους καὶ βραχῶδεις ὄγκους τῆς, ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῶν ὑποίων ἢ χιῶν μένει μέχρι τῶν μέσων σχεδὸν καὶ τοῦ θέρους, εἶνε τῷ ὄντι ἔρημον καὶ ἄγριον βουνὸν καὶ μόλις εἰς τινα μέρη διὰ στενῶν καὶ ἐπικινδύνων ἀτραπῶν ὑπερβατόν.

„Εκεῖ πρὸς τὰ ἀνατολικά ὁ Παρνασσὸς ἐμποιεῖ ὅλως διάφορον ἐντύπωσιν“, ὑπέλαβεν ὁ Φιλοκλῆς. „Μεγαλοπρεπὴς καὶ ἔξοχος ἐν τῇ περίξ σιωπῇ ὑψοῦται ἐκεῖ ὁ πλατὺς κορμὸς του, ὡς εἰ παρυφασμένος διὰ τῶν περὶ αὐτὸν πυκνῶν καὶ σκοτεινῶν δασῶν, μὲ ἐλάτας πεφυτευμένων, καὶ ἐστεμμένος ὑπὸ τῶν ὑψίστων καὶ χιονοσκεπῶν κορυφῶν του. Ἡ φοβερὰ ἐκεῖ πρὸς τὰ βορειοανατολικά του πυραμὶς εἶνε ἡ Λυκώρεια, τὸ ὑψιστον ὄρος καθ' ἅπασαν τὴν μέσῃν Ἑλλάδα.“

„Μάλιστα, δὲν ὑπάρχει τοῦτου ὑψηλότερον ὄρος“, εἶπεν ὁ Χαιρέας, „ἐκεῖ ἐπάνω θὰ ἔμενε, καθὼς λέγει καὶ ἡ παράδοσις, ὁ γενεάρχης μας Δευκαλίων. Ἀπὸ τῶν ὄρεων λοιπὸν τούτων προήλθεν τὸ νέον τῶν Ἑλλήνων γένος.“

Καὶ ταῦτα λέγοντες ἐβυθίσθησαν ἀμφοτέρω εἰς σκέψεις ἐν σιωπῇ προσηλωμένοι πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο θέαμα, μετὰ μικρὸν δὲ διωλίσθησαν βαθμὴδὸν τὰ βλέμματά των πρὸς τὰ περίξ τοῦ ὄρους ἐπίσης σημαντικὰ μέρη καὶ διὰ τῆς φαντασίας μετηνέχθησαν εἰς τὸ βαθύ, ἀόρατον δ' ἐκεῖθεν ἄγκος, ἐνθα, κατὰ τὴν μεσημβρινὴν τοῦ Παρνασσοῦ κατωφέρειαν, ἐπὶ βραχῶδους ὁροπεδίου ἔκειτο τὸ πανάρχαιον τῶν Δελφῶν μαντεῖον, εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ὁποίου ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ὑπήκουεν ἅπαν τὸ ἐλληνικὸν μετὰ πίστεως καὶ εὐλα-

βείας. Κανεὶς πλέον τῶρα δὲν φροντίζει περὶ τῆς Πυθίας. Ἀπὸ τῶν χρόνων ἀκίμῃ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος, τοῦ ὁποίου τὰ σχέδια καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπεροβήθησε τὸ μαντεῖον ἐκεῖνο, ἢ πρὸς αὐτὸ πίστις ἐξέλιπε παντελῶς· μόλις δὲ ὀρθόδοξοὶ τινες ἴσως θὰ συνεβουλευόντο αὐτὸ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους χάριν ὅλως ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων, καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐν πέποιθήσει.

Πρῶτος ὁ Χαιρέας διέκοψε τὴν ἐπικρατήσαν σιωπὴν, στραφείς κατὰ μικρὸν πρὸς νότον καὶ διατρέξας διὰ τῶν βλεμμάτων τὸν Ἑλικῶνα, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον ἐφαίνετο οὗτος ἐκεῖθεν. „Δὲν ὑπάρχει“, εἶπε, „καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἄλλο τόσον ὠραῖον βουνὸν ὡς ὁ Ἑλικὼν οὗτος, ἢ προσφιλες αὐτῇ τῶν Μουσῶν κατοικία. Πόσον ὠραῖα σχήματα διαγράφουσιν αὐταὶ αἱ γραμμαὶ του! Οὐτε χαράδραι πετρώδεις, οὔτε κατωφέρειαι· ἅπαν δ' ἐν γένει τὸ παράστημα αὐτοῦ μὲ τὴν ἐξαισίαν παραλλαγὴν τῶν λύφων καὶ τῶν ἄλσεων, τὴν ποικιλίαν τῶν δασῶν καὶ τῶν κοιλάδων ἔχει τι τὸ αὐσηθῶς γραφικὸν καὶ ἐπίχαρι.“

„Καὶ αὐταὶ αἱ κατάφυτοι κοιλάδες“, ὑπέλαβεν ὁ Φιλοκλῆς, „ζωογονοῦνται αἱ πλεῖσται ὑπὸ δροσερῶν πηγῶν καὶ χαριεστάτων χειμάρρων. Τὸ πανταχόθεν ἀναβλύζον ὕδωρ καὶ τὸ φύλλωμα τῶν ἄλσεων δροσίζουσι κατὰ τὸ θέρος τὴν αὔραν. Οὐδὲ ὅλως λοιπὸν θαυμαστόν, ἐὰν διὰ τὸν ὑγιεινὸν ἀέρα καὶ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους προσεῖλκυσε τὸ μέρος τοῦτο ἄλλοτε τοὺς ἀνθρώπους πρὸς διαρκὴ ἐγκατάστασιν καὶ πληθὸς πόλεων καὶ χωρίων ἐκτίσθησαν περὶ τὸ ὄρος τοῦτο. Καὶ τῶρα μάλιστα ἀκίμῃ κατοικοῦσι παρὰ τὸν Ἑλικῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ περισσότεροι ἄνθρωποι παρὰ εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰ πεδία τῆς λοιπῆς Βοιωτίας.“

[ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.]

[ἔπεται συνέχεια.]

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἀνάμνησις ἀντὶ προλόγου. — Ἀγάπη πρὸς τὴν Ἑλλάδα — Κινητὸν ἔδαφος ἀποπνέον βανίλιαν. — Πρόγραμμα ἡμῶν. — Τὸ ἀνέκδοτον.

Πρὶν ἔλθω εἰς Ἑλλάδα μία τῶν μεγίστων μου ἀπολαύσεων ἦτο ν' ἀκούω νὰ ὁμιλῶσι περὶ Ἀθηναίων. Ἐζῶν ἐν μιᾷ τῶν περικαλλεστάτων πόλεων τῆς ὑψηλῆς, ἐν τῇ πόλει τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Πριγκιποννήσων, ἐν τῇ πόλει, ἥτις ὡς λέγει πού ὁ Οὐγκώ, τὴν νύκτα φαίνεται ἡγκυροβόλημένη ἐντὸς τῶν ὑδάτων τῶν κόλπων τῆς· καὶ ὅμως ὅλας τὰς μαγευτικὰς καλλονὰς τῆς ἐθυσίαζον δι' ἐν μάρμαρον, πυρακτωθὲν καὶ κιτρινίσαν ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἡλίου.

Ὅτε ἐν τῷ ξενοδοχείῳ, ἐν μέσῳ τῆς συνδιαλέξεως δύο παρακαθήμενων ἤκουον αἰφνης τὴν λέξιν Ἀθῆναι, ἔτεινον τὸ ὄψιν ὡς θερευτικὸς κύων· ἐκ μέσου τῆς ἀδιαφόρου μοι φλυαρίας των, ἐκ μέσου τῆς ἀφηγήσεως ἐπεισοδίων τοῦ ἰδιωτικοῦ των βίου ἤρπαζον, ὡς ὁ χρυσωρύχος βῶλον χρυσοῦ ἐκ μέσου σωροῦ χώματος, καὶ ἀπεδησαύριζον εὐδαιμόνως ἐν τῇ μνήμῃ μου ὄνομά τι, ἀνέκδοτόν τι, χαρακτηριστικόν τι τοῦ βίου των Ἀθηναίων. Ἡ Πλάκα, τὰ Χαφτεῖα, περιβάλλοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ῥοδόχρουν τινὰ καὶ μαγευτικὴν ἐξ ἀπόπτου γοητείαν. Ὅλα, ὅλα ἦσαν διάφορα ἐκεῖ, ὅλα εἶχον ἄρρητόν τι θέλητρον· ἀπὸ τῆς ἀπαραμίλλου δύσεως τοῦ ἡλίου βυθιζομένου ἐν ἀποθεώσει εἰς τὰ ὑποκύανα βουνὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ χρωματίζοντος τὸν ὀρίζοντα καὶ τὰ νέφη δι' ὅλων τῶν ἀποχρώσεων τῶν πολυτίμων λίθων καὶ τῶν ἀνθέων, μέχρι τῆς φουστάνελλας τῶν κατοίκων, καὶ τοῦ ῥη-

τινίτου μὲ τὸ κίτρινον ὡς φλωρίον χρωμὰ του καὶ τὴν δριμύτιάν του γεῦσιν, μέχρι τῶν στρατιωτῶν ὅτινες ὀμίλουν ἑλληνικά, μέχρι τῆς σημαίας ἥτις ἦτο ἐλληνικὴ, ὅλα ἦσαν διάφορα.

Πῶς; νὰ δύναμαι νὰ λέγω: θὰ ὑπάγω μίαν στιγμὴν εἰς τὸν Παρθενῶνα! ὡς θὰ ἔλεγα: θὰ πάγω νὰ κάμω ἓνα μικρὸν περίπατον. Νὰ συναντῶ ἐν τῇ πλατείᾳ καὶ ἴσως νὰ συνομιλῶ καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν ποιητὴν, ὅστις μὲ εἶχε καταμαγεύσει διὰ τῶν περιπαθῶν στόνων του, καὶ τὸν ὁποῖον νὰ βλέπω ὄχι ἐν τῇ νεφέλῃ τοῦ ἰδανικοῦ ὅπου μοι τὸν μετεωρίζον τὰ ποιήματά του, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι, νὰ πίνω τὸν καφέν μου ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν στύλων τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἔχων ἐνώπιόν μου μαρμαίροντα τὸν Σαρωνικόν, καθήμενος ὅπου ἐκάθησεν ὁ Περικλῆς, ὅπου ἐρρέμβασεν ὁ Βύρων, ὅτε ἐνεπνέετο τὰς τόσον θαυμασίας στροφὰς τοῦ Τσαῖλ Χάρολδ. Ἀ! Νὰ ζῶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ περικυκλούμενος εἰς ἕκαστον βῆμά μου ὑπὸ ἀναμνήσεων, ν' ἀναπνέω ἀτμὸσφαιραν μεγαλοφυΐας, καλλιτεχνίας, ἡρωϊσμοῦ, νὰ βλέπω Ἑλλάδα, νὰ ψηλαφῶ Ἑλλάδα, καὶ ἡ αὔρα ἢ ἐκ τῆς Σαλαμίνος πνέουσα νὰ μοι ψιθυρίζῃ Ἑλλάδα, καὶ τὰ φυλλώματα τοῦ Κολωνοῦ νὰ μοι θροῶσιν Ἑλλάδα! . . .

Ὅτε μοι συνέβαινε νὰ ἴδω ποτὲ κάτοικον τῶν Ἀθηναίων τὸν παρετήρουν μετὰ τινὸς θαυμασμοῦ καὶ τὸν ἡρώτων:

— Εἶσθε πραγματικῶς Ἀθηναῖος; μὲ οἷον τόνον θὰ ἠρώτων τινά:

— Εἶσθε πραγματικῶς μαρκήσιος;

Καὶ ἠπόρου διὰ τὸν τίτλον τοῦ μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπερφηφάνειας.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν συγκίνησίν μου ὅτε παρ' ὅτινος Ἑλληνας ἐμπόρου ἠγόρασα δύο χρυσὰ ἑλληνικὰ εἰκοσάδραχμα· φαντάσθητε! ἔφερον ἐπ' αὐτῶν τὴν μορφήν τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, ἔφερον κεχαραγμένα ἑλληνικὰ γράμματα! . . . ἐκράτουν ἐν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ χειρὶ μου ὑπὸ μορφήν χρυσοῦ! . . . τὰ ἐπεδείκνυν ἐμπιστευτικῶς εἰς τοὺς φίλους μου καὶ τὰ ἐφύλαττον πάλιν μετὰ στοργῆς φιλαργύρου. Μοὶ συνέβη νὰ ἔχω περισσότερα τῶν τεσσαράκοντα χρυσῶν φράγκων ἐν τῷ θυλακίῳ μου, ἀλλ' οὐδέποτε ὑπῆρξα πλούσιος ὅσον τότε, βεβαίως δὲ καὶ οὐδέποτε θὰ ὑπάρξω.

Καὶ ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὅτε ἐφθασεν ἡ πανευδαίμων ἡμέρα καθ' ἣν ἐξέπληροῦτο ὁ ἱερός μου πόθος, καὶ τὸ ἀτμόπλοιο μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἠγκυροβόλοι ἐν τῷ λιμένι τοῦ Πειραιῶς, ὃν κατηστέριζον οἱ κεχρωματισμένοι φανοὶ τῶν πλοίων, ἀφανῶν ἐν τῇ πυκνῇ σκοτίᾳ, καὶ ἔξω διαστιζόμενον ὑπὸ ἀμυδρῶν φώτων, ἀραιῶν, τρεμοσβυνόντων, δὲν ἐβλεπον ἀλλ' ἐμάντευον τὸν Πειραιᾶ πελώριον μέλανα ὄγκον, διαγράφοντα φαντασιώδη σχήματα, τότε μ' ἐπῆρε τὸ παράπονον τῆς εὐτυχίας μου ἐν ᾧ ἡρειδόμην ἐπὶ τοῦ παραπετόν. Δὲν ἦτο ὄνειρον; Ὅπισθεν τοῦ μαύρου ἐκείνου ὄγκου εὐρίσκοντο αἱ Ἀθῆναι; Ὡ! πῶς ἐφίλησα τὸ χῶμα — τὸ ῥυπαρὸν χῶμα τῆς προκυμαίας, κύριοι, ἀλλὰ δι' ἐμὲ τὸ ἑλληνικὸν χῶμα, — ἅμα ἐν μέσῳ τῶν κραυγῶν καὶ τῶν βλασφημιῶν τῶν λεμβούχων ἀπέβην εἰς τὴν ξηράν! . . .

Πῶς ἔζησα ἐν ἀληθεὶ μέθῃ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐν Ἀθῆναις ἐναγκαλιζόμενος παραφόρως τὰ μάρμαρα, πλησιάζων τοὺς ἀξιωματικούς ὅπως τοὺς ἀκούσω ὁμιλοῦντας, παρακολουθῶν τὴν στρατιωτικὴν μουσικὴν μὲ βῆμα, καὶ ἐνθουσιῶν, συγκινοῦμενος μέχρι δακρύων ἐκ τῶν γοργῶν τῆς ἐμβατηρίων, ἀφυπνιζόμενος εἰς νέον τινὰ ἀλλὰ μαγευτικὸν κόσμον. Ναί, εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἶπον ἄλλοτε καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόζυγος ὁσμὴ τῆς τομάτας, ἣν ἀπέπνεον αἱ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν σχολιαὶ ἀγυαὶ μοὶ ἐφαίνετο ὡς θεσπεσία *μούχλα* τῆς ἀρχαϊότητος.

* * *

Ἐκτοτε τὸ θερμόμετρον τοῦ θαυμασμοῦ μου κατῆλθεν ἰσως ὀλίγον, ὡς πρὸς τὰς συγχρόνους Ἀθῆνας — διότι τὰς ἀρχαίας τί ἄλλο δύναμαι νὰ κάμω παρὰ νὰ τὰς θαυμάζω καὶ νὰ τὰς λατρεύω; — ἀλλ' ἄρα γε αὐταὶ πταίου ἢ τὸ ἰδανικόν μου, τὸ ὅποιον ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον μέγα; Πλὴν τούτου ποῖον πρᾶγμα τοῦ κόσμου ἀφ' οὗ το ἀπολαύσωμεν διατηρεῖ τὸ γόητρον, ὅπερ εἶχεν ἐν ταῖς ἀνυπομόνοις στιγμαῖς τοῦ πόθου; Δὲν εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι τὸ κάλλιστον μέρος τῆς ἀπολαύσεως εἶνε ἡ προσδοκία αὐτῆς;

Ἐν τούτοις τὰς ἀγαπῶ ἔτι θερμῶς τὰς Ἀθῆνας· ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς, ἅτινα ὁ χρόνος ἐκάλυψε δι' ἐρυθρωπῆς σκωρίας, ἐπὶ τῶν τοπίων τῆς ἅτινα δροσιζουσιν ὡς ὄχσις τὸ κατὰξηρον ἀθηναϊκὸν πεδίων, ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, ὃν ἡ δύσις χρωματίζει μὲ τὸ μοναδικὸν ἰσως ἐν τῷ κόσμῳ ἐξαίσιον ἐκείνο χρῶμα, προσερχόμενον ὡς λέγεται ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ πυκνῶν συστάδων ἠνθισμένων θύμων ὧν τὸ ἰώδες σκορπίζουσιν ἐπ' αὐτοῦ ἐξιδανικευμένον αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες, ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, ἐπὶ τῶν μορφῶν ἔτι μοὶ φαίνεται ὅτι συν-

αντῶ τὰ βλέμματα, ἅτινα ἄλλοτε εἶχον ῥίψη, καὶ ἀγαπῶ τὰς Ἀθῆνας μὲ τὴν ἀγάπην τῶν πρώτων ἡμερῶν.

Ἡ συγκίνησις ἐκείνη, ἣν ἡσθανόμην ὅτε ὠνειρόπολουν τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος, μακρόθεν, ὡς ἰδανικὴν ἐρωμένην, θέλει ἐμπνέη τὰς ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολάς μου. Ἀποτείνομαι, πλὴν σμικρῶν ἐξαιρέσεων, εἰς Ἑλληνας μακρὰν τῆς Ἑλλάδος βιοῦντας, φρίσσοντας ἐκ μυστικῆς ἐλπίδος εἰς μόνον τὸ ὄνομα τῶν Ἀθηνῶν. Τὰς Ἀθῆνας των, ἃς φυλάττουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ των, ὡς πολύτιμον ἀδάμαντα ἐν πυξίδι, δὲν θὰ βεβηλώσω ἐγὼ γελοιοποιῶν ἢ ὑβρίζων. Δὲν θὰ κυλίσω εἰς τον βόρβορον τόσα ἰδανικὰ καὶ μετ' αὐτῶν τὸ ἰδικόν μου.

Λέγω δὲ τοῦτο διότι ὑπάρχουσιν Ἑλληνες μένεα πνέοντες κατὰ τῶν κακολογούντων τὸ ἔθνος ἡμῶν ξένων, ἀλλ' ἐν οικογενειακῷ κύκλῳ, μεταξὺ Ἑλλήνων, προπηλακίζοντες βαναύσως τὴν Ἑλλάδα, ὅμοιοι πρὸς εἰδός τι συζύγων, οἵτινες εἶνε ἱκανοὶ νὰ προκαλέσωσιν εἰς μονομαχίαν τὸν τολμῶντα νὰ στραβοκυττάξῃ τὴν γυναῖκά των, χωρὶς τοῦτο νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ νὰ ξυλοκοπῶσιν αὐτὴν ἀλύπητα, κατ' οἶκον.

Ἄλλ' ἂν δὲν ἐννοῶ νὰ ξυλοκοπῶ τὰς Ἀθῆνας δὲν ἐννοῶ οὔτε νὰ τὰς κολακεύω.

Δύναμαι, φερ' εἰπεῖν, ὁμιλῶν περὶ αὐτῶν νὰ λησμονήσω τὴν σκόνιν των, ἀφ' οὗ τὴν ἔχω καθ' ἐκάστην πρὸ των ὀφθαλμῶν μου, — τί λέγω πρὸ; — ἀφ' οὗ τὴν ἔχω ἐντός των ὀφθαλμῶν μου;

* * *

Ὡ! αὐτὴ ἡ ἀθηναϊκὴ κόνις!

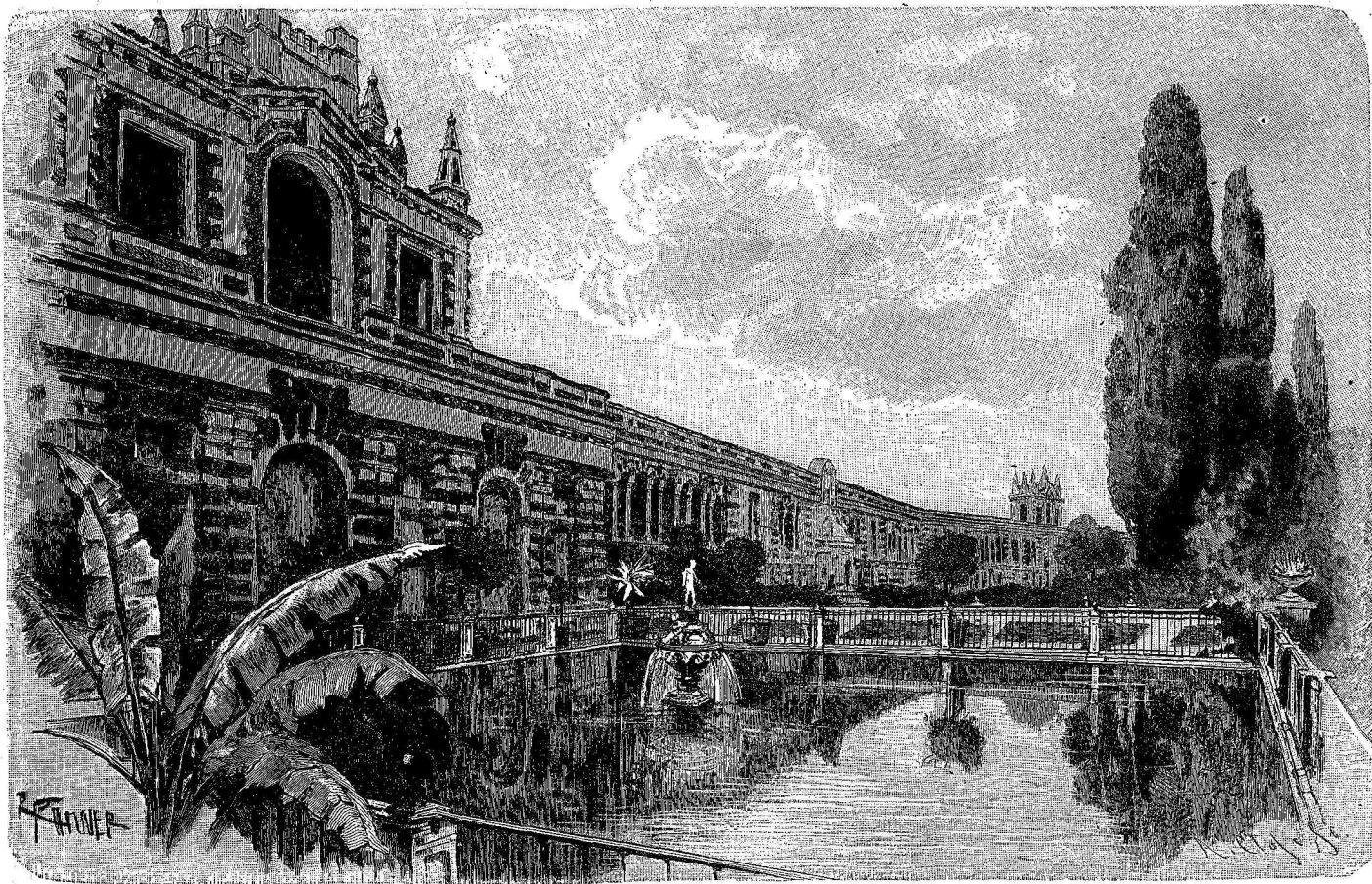
Ὁ Πασκάλ ἀπεκάλει τοὺς ποταμούς κινητοὺς δρόμους· ἂν ἐβλεπε τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ἡμέρᾳ σφοδροῦ ἀνέμου, θὰ συνεπλήρου τὸν ὅρισμόν του διὰ νὰ μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις τῶν πρώτων μετὰ τῶν δευτέρων. Ὅταν ὁ ἄνεμος βαραιοῦται εἰς ὁδὸν τινὰ ἀθηναϊκὴν νομίζεις ὅτι θὰ τὴν ἀποσπάσῃ, θὰ τὴν ἀρπάσῃ ἐπὶ τῶν πτερύγων του διὰ νὰ τὴν ἐκσφενδανήσῃ ἐπὶ τῆς Πάρνηθος ἢ νὰ τὴν καταβυθίσῃ εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Ἄλλ' ἂν ἡ ὁδὸς ἀνθίσταται ἢ ἐπιφάνειά της ἀποξέεται, σαροῦται, μανιωδῶς ἀνυψοῦται μεθ' ὀρμῆς εἰς πυκνὴν νεφέλην καταρρηγνυμένην ῥαγδαίως κατὰ τῶν διαβατῶν, κατὰ τῶν οἰκιῶν, εἰσδύουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, εἰς τοὺς ῥώθωνας, εἰς τὸ στόμα, ἐπιπᾶσσοῦσαν διὰ λευκῆς κόνεως κόμην, μύστακα, ἐνδύματα. Διὰ μέσου τῆς ἀνιπταμένης ἐκείνης γῆς γέισα, ἐξῶσται, κεφαλαί, ἀλεξήλια περιδινοῦνται ἐν συμφυρμῷ οἰκιῶν καταρρεουσῶν, κεφαλῶν ἀνευ σώματος, ὡς μετὰ ἐκρηξιν βόμβας ἐν πόλει πολιορκουμένη. Ἡ ἄμμος, ὅταν πνέῃ ἢ λιψ ἐν τῇ Σαχάρα, καταχώννυσι τὰ κερβάνια, ἡ κόνις ἐγταῦθα κατακαλύπτει δημάρχους καὶ δημοτικούς συμβούλους καὶ δὲν ἐπαναφαίνονται πλέον.

Ὁ κόμης De Mouy, ὁ τέως ἐν Ἑλλάδι πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας, ἐν ταῖς ἐσχάτως ἐκδοθείσαις *Ἀθηναϊκαῖς ἐπιστολαῖς* αὐτοῦ, διηγεῖται ὅτι νεανίης τις τῶν Ἀθηνῶν τῷ διεβεβαίου ὅτι τὰ νέφη τῆς κόνεως μας ἀποπνέουσιν ὁσμὴν *βανίλιας* καὶ ὅτι ὅλλη ἑλληνὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ ἔλεγεν ὅτι ἡ κόνις ταύτης δὲν ἦτο τόσοσιν *εὐγευστος* (savoureuse) ὅσον ἡ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ εὐγενὴς διπλωμάτης ἀναφέρει ταῦτα ὡς τρανὰς ἀποδείξεις τῆς θερμῆς φιλοπατρίας τῶν Ἑλλήνων. Τί νὰ σᾶς εἰπω; ἐγώ, ὅστις δὲν ἔχω τόσοσιν ὕψειαν τὴν ὀσφρησιν καὶ τὴν γεῦσιν ὅσον αἱ χαρίεσταται ὁμοεθνεῖς μου, ἀγαπῶ ἐπίσης τὸ πάτριον ἔδαφος, ἀλλ' ὅχι ὅταν πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα.

* * *

Ἄς κατέλθωμεν ὀλίγον ἀπὸ τὰ νέφη . . . τῆς κόνεως, ὅπου μετρησιώθημεν. Ἄς πατήσωμεν ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους δι' οὗ κατὰ δεκαπενθήμεριαν θα ξεναγῶ τοὺς ἀναγνώστας τῆς Κλειῶς. Ὅτε μὲν θὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὸ μέγαρον τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅπου κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας ἐγκυμονεῖται ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος, ὅτε εἰς τὰ παρλίτσια θεάτρα καὶ θὰ βλέπωμεν διασκεδάζοντα τὸν νεώτερον Ἕλληνα, τὸν μὲν μὲ τὰ μελοδραματικὰ δράματα τοῦ Δ' Ἐννερη καὶ βρέχοντα διὰ δακρύων τὰ ἐδώλια τοῦ ὑπαυθρίου θεάτρου, τὸν δὲ ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης τερπόμενον εἰς τὴν ἐλαφρὸν καὶ γοργὴν καὶ σκιρτητικὴν μουσικὴν τῶν γαλ-

„Τὸ ἀνέκδοτον, λέγει ὁ Ἰούλιος Κλαρετῆ, εἶνε ὅλη ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης· εἶνε ὁ Σπαρτιάτης παρ' οὗ ὁ ἐχθρὸς αἰτεῖ τὰ ὅπλα καὶ ὅστις ἀπαντᾷ. „Μολὼν λαβέ!“ εἶνε ὁ Διογένης κυλίων τὸν πῖθον τοῦ καὶ ζητῶν, παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ μετακινήθῃ τῆς θέσεώς του διὰ νὰ μὴ τῷ ἀποκρύπτῃ τὸν ἥλιον· εἶνε ὁ Ταρκύνιος ἀποτέμνων τὰς κεφαλὰς τῶν μηκώνων, καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Πόιτου τείνουσα ἡρωϊκῶς τὸ καθημαγμένον ἐγχειρίδιον εἰς τὸν σύζυγόν της. Ἀφαιρέσατε τὸ ἀνέκδοτον — δηλαδὴ τὴν χρονογραφίαν — ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ὁ Λεωνίδας μειοῦται ἀμέσως, ὁ Ρωμύλος καθίσταται μῦθος, καὶ ὁ Νέρων ἀπόλ-

Ο ΕΞΩΣΤΗΣ ΔΟΝ ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ Α'. ΕΝ ΑΛΚΑΖΑΡ.

λικῶν κωμειδυλλίων, τὸν δὲ συστρεφόμενον ἐκ τῶν γελῶτων πρὸ τῶν μῶρφασιμῶν τῆς παντομίμας· θὰ μεταβαίνομεν εἰς τὰς πανηγύρεις, θ' ἀναμιγνυόμεθα μετὰ τοῦ πλήθους, θὰ βλέπωμεν τοὺς φουστανελλοφόρους πολίτας καὶ τὰς φεσοφόρους συμβίας των πῶς χορεύουσι, πῶς γευματίζουσιν ὑπὸ τὰ δένδρα· καθ' ὁδὸν θὰ συναντῶμεν τὸν ἐπίσημον ἄνδρα, πολιτικὸν ἢ λόγιον, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶνε γνωστὸν καὶ πέραν τῶν σκιοέντων ὁρέων καὶ πέραν τῆς ἡχησσης θαλάσσης· θὰ σχεδιογραφῶμεν αὐτὸν ἐν βραχεῖ, διὰ τινος χαρκτηριστικοῦ ὀρισμοῦ, διὰ τινος ἀνεκδότου.

* * *

Διότι ἡ κοινωνικὴ αὕτη ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις θα δημιουργηθῇ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ καὶ θὰ γράφεται κατὰ δεκαπενθήμερικὴν θα ἐπιζητῇ πρὸ παντος τὸ ἀνέκδοτον.

λυσι τὸ θέλητρον αὐτοῦ ὡς τέρας. Καὶ ἀμφισβητήσιμον ἂν ἔτι εἶνε τὸ ἀνέκδοτον ἔχει τὴν ὠφέλειάν του. Ἄν ὁ Εὐρέξης δὲν ἐμαστίγησε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἂν ὁ Γουλιέλμος Τέλλος οὐδέποτε ὑπῆρξεν, ὡς διατείνονται οἱ σοφοί, πολὺ θὰ λυπηθῶ διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ψεύδεων τούτων, ὑπερτέρων τῆς πραγματικότητος.

Ἄν μεταφέρωμεν τὸ ἀνέκδοτον εἰς τὸν σύγχρονον βίον θὰ ἴδωμεν ὅτι ζωγραφεῖ διὰ μιᾶς, ὡς ἀκριχεῖα φωτογραφία, τοὺς χαρακτῆρας ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ζωῇ καὶ τῇ κινήσει. Τρόπος τις τῆς διαίτης, φράσις τις ἀνθρώπου τινὸς δύναται ν' ἀπεικονίσῃ αὐτὸν πιστότερον, ἐκφραστικώτερον ὁλοκλήρων σελίδων. Μετὰ τὸν ἀφελέστατον Ἡρόδοτον, μετὰ τόσους ἄλλους, ὁ Στένδαλ, ὁ Μακώλαι, ὁ Μοσελέ, ὁ Ταιν ἐν ταῖς φιλολογικαῖς μελέταις αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ νῦν τοῦ Ναπολέοντος Α', δὲν ἱστοριογραφοῦσι διὰ τῶν ἀνεκδότων, δὲν ἀφίνουσι τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς τυχοδιώκτας, διὰ τινος χει-

ρονομίας των, διά τινος επιφωνήματος αὐτῶν νὰ κάμωσι τὴν ἐξομολόγησιν των πρὸ τῶν ἀνθρώπων;

Ἐπὶ τοῦ ἀγόνου ἡμῶν ἐδάφους τὸ ἀνέκδοτον δὲν ἀφθονεῖ· ἐν τούτοις θὰ τὸ ἀναζητῶ καὶ θὰ τὸ συλλέγω μεθ' ὅσας ἐπιθυμίας ἐπιζητεῖται τὸ σπάνιον· ἂν δὲν δύναμαι νὰ

προσφέρω ἀνθοδέσμας ἐξ αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου, θὰ προσφέρω ἐνίοτε μεμονωμένον τι ἀνθός, μαρτυροῦν ἐκφανῶς τὴν κοινωνικὴν κλιματολογίαν τῆς πατρίδος ἡμῶν· οὕτω δὲ ἴσως γίνεται καὶ ὀλίγον ἀνθηρὸν τὸ ὕφος μου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ.

1. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ. Ἐξ ἀθηναϊκῆς φωτογραφίας (ἐν σελ. 225).

2. Ο ΠΑΥΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΓΑΥΚΕΡΑ. Κατὰ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ Ε. Στοιφή (ἐν σελ. 229). Ἐκ τοῦ χαριστάτου τούτου εἰδυλλίου τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ ἔρωτος μεταξὺ τοῦ ἐν Σικυῶνι ζωγράφου Παυσίου καὶ τῆς ἀνθοπόλιδος Γλυκέρας, ὁ μέγας γερμανὸς ποιητὴς Γκαίτε ἔλαβεν ἀφορμὴν καὶ ἐποίησε τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο διαλογικὸν ἐλεγεῖον, ἐν ᾧ ἐκδέτεται τοὺς πρώτους τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν Χριστιανὴν Βουλπίου, τὴν γενομένην κατόπιν καὶ σύζυγόν του. Αὕτη κατήγετο ἐκ πενήτων γονέων καὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἦτο ἠναγκασμένη νὰ κατασκευάζῃ τεχνητὰ ἄνθη πρὸς ἀπόκτησιν τῶν πρὸς διατροφὴν ἀναγκαίων. Τότε δὲ ἐγνώρισεν αὐτὴν καὶ ὁ ποιητὴς καὶ πολλάκις καὶ ἐπὶ μακρὸν συνδιελέγετο πρὸς αὐτὴν ἐργαζομένην καὶ πλέκουσαν ἄνθη, εἰς μίαν δὲ τοιαύτην περίστασιν λέγει πού ἐν τοῖς στίχοις του: „ἐὰν εἶχον τὴν τέχνην τοῦ Παυσίου, θὰ εἰργαζόμην ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἐσπέρας ὅπως ἀπομιμηθῶ τὸν στέφανόν σου“.

Ὁ Γκαίτε δὲν ἦτο ζωγράφος διὰ ν' ἀντιγράψῃ διὰ τοῦ χρωστήρος καὶ ν' ἀπαθανάτισῃ τὸν στέφανον τῆς ἐρωμένης του, ἀλλ' ἦτο ποιητὴς καὶ διὰ τῶν ἀθανάτων στίχων του περιέβαλε τὰ ἄνθη τῆς δι' ἀπλέτου φωτός.

Περὶ δὲ τοῦ ζωγράφου Παυσίου οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν, παρὰ μόνον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔρωτός του. Τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ ὠνομάζετο Γλυκέρα, τῆς ὁποίας τὰ ἄνθη καὶ τοὺς στεφάνους ἐζωγράφιζεν, ἐζωγράφησε δὲ καὶ αὐτὴν ἅπασι ἀσχολουμένην εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας, ὡς τὴν παριστάνει καὶ ἡ ἡμετέρα εἰκὼν. Ἡ εἰκὼν ἐκεῖνη τοῦ ἑλλήνος ζωγράφου περιποίησε μεγάλην δόξαν εἰς τὴν τέχνην του, διότι ἡ ἐρῶσα καρδία του εἶχεν ὀδηγήσει τὸν χρωστήρα καὶ εἶχε καταστήσει τὸ ἔργον τελειότατον. Ἡ δὲ φήμη τῆς εἰκόνος ἦτο τόσο μεγάλη, ὥστε ὅτε μετὰ δύο αἰῶνας ὁ Ῥωμαῖος Λούκουλλος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἠγόρασεν ἐν ἀντίγραφον αὐτῆς ἀντὶ δύο ὁλοκλήρων ταλάντων.

3. ΟΙ ΚΗΠΟΙ ΤΟΥ ΑΛΚΑΖΑΡ, 4. Ο ΕΞΩΣΤΗΣ ΔΟΝ ΠΕΤΡΟΥ ΤΟΥ Α'. ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ (σελ. 233 καὶ 236). Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς „Κλειῶς“ (1885) εἶχομεν παραθέσει μίαν εἰκόνα τῶν παναρχαίων τούτων ἰσπανικῶν ἀνακτόρων, παριστῶσαν ἐν μέρος τῆς Ἀλχάμβρας. Οἱ Ἴσπανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἀνδαλουσιανοὶ εἶνε ὑπερήφανοι ἐπὶ τῷ ἀρχιτεκτονικῷ τούτῳ μεγαλουργήματι, ὅπερ εἶνε στενωτάτα συνδεδεμένον πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας των, ἀπὸ τῶν χρόνων ἀκόμη τῆς δυναστείας τῶν Μαύρων. Οἱ κυριώτεροι

ἀντιπρόσωποι τοῦ χαρακτῆρος τῶν λαῶν τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶνε οἱ Καστιλιανοὶ καὶ οἱ Ἀνδαλουσιανοί. Οἱ πρῶτοι εἶνε ἄσχημοι καὶ δυσκίνητοι, ὀστεώδεις τὸ σῶμα, σοβαροὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ ἀπότομοι. Κατάγονται ἐκ τῶν παιμενικῶν λαῶν τῶν βορειανατολικῶν ὀρέων, οἱ ὅποιοι εἶχον βυθισθῇ εἰς τὴν βαρβαρότητα, ὅτε οἱ Ἀραβες εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἐστὶν τοῦ πολιτισμοῦ των. Οἱ Ἀνδαλουσιανοί, εἰς ὧν τὰς φλέβας καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη ῥέει ἀραβικὸν αἷμα, εἶνε τὰ μᾶλλον προσφιλεῖ καὶ χαϊδευμένα τέκνα τοῦ ἰσπανικοῦ λαοῦ. Ἐχουσι ῥαδινὸν ἀνάστημα καὶ εὐλύγιστον σῶμα, λεπτοφυεῖς κεφαλὰς, ἀκτινοβόλους ὀφθαλμούς, μελαψὴν χροιάν, χάριν εἰς τὰς κινήσεις των συνδεομένην πρὸς τὴν αἰκινήσιν τοῦ πνεύματος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βίος των, ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅπου ἐπὶ πολλὰς ἔμεινον ἑκατονταετηρίδας οἱ Ἀραβες, παρουσιάζεται ἡμῖν ζωγραφικώτατος, εὐθυμος καὶ εὐάρεστος. Ἀλλ' οὐδαμοῦ λαμβάνομεν τόσῃν ζωρὰν ἐντύπωσιν περὶ τοῦ ἄλλοτε ἐνταῦθα ἀναπτυχθέντος ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ καὶ μεγαλείου, ὅσον ἐν Ἀλκαζάρ, ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσι θαλάμοις καὶ τοῖς μυθώδῃ γοητείαν ἀποπνέουσι κήποις του. Τὸ μεθυστικὸν κάλλος τῶν χώρων τούτων ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν γυναικῶν τῆς Σεβίλλης. Νομίζει τις ἐν αὐτοῖς ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸν παράδεισον. Τὸ βλέμμα καταδέλγεται ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα ἐπικρατούσης λαμπρότητος καὶ πολυτελείας. Χαρίεσσαί εἰκόνες τῆς εὐτυχίας, τῆς ἐπιγείου μακαριότητος, τῶν ἡδονῶν καὶ τοῦ ἔρωτος, ἀφυπνοῦσι καὶ γαργαλίζουσι τὴν φαντασίαν μας ὑπὸ τὰ πυκνὰ ἄλση τῶν μύρτων καὶ τῶν παναρχαίων δαφνῶν, παρὰ τὰ εὐώδη ῥόδα καὶ τὸ φλοισβίζον ὕδωρ τῶν μαρμαρίνων ἀναβρυτηρίων. Παρόμοιαι δὲ εἰκόνες κατακηλοῦσι τὴν φαντασίαν μας ἐν μέσῳ τῶν αἰθουσῶν τοῦ μεγάρου, ἐστολισμένων δι' ἀπαστραπτόντων μωσαϊκῶν, διὰ λευκῶν καὶ ῥαδινῶν κιόνων, ἐπιχρύσων καὶ ὑψηλῶν θόλων. Ἐδῶ εὐρίσκεται συνηνωμένον ἐν τῇ πραγματικότητι πᾶν ὅ,τι ὄνειροπολεῖ ἡ Ἀνδαλουσιανὴ πρὸς ἐξωραϊσμὸν τοῦ βίου, συνηνωμένον ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ Σουλτάνοι εἶχον τὴν αὐλήν των ἐν Ἀλκαζάρ καὶ διεδέχθησαν αὐτοὺς μετέπειτα οἱ βασιλεῖς τῆς Καστίλλας. Πόσον πεζὸς εἶνε ὁ βίος ἐξῴθεν τῶν τοίχων τούτων, μακρὰν τοῦ μυθικοῦ τούτου κόσμου τοῦ πλούτου, τῆς ὠραιότητος καὶ τῆς μαγείας, τὴν ὁποίαν παρήγαγον οἱ μαῦροι ἡγεμόνες καὶ οἱ ἰσπανοὶ βασιλεῖς διετήρησαν μετ' ἐπιμελείας, ἠῤῥησαν μάλιστα αὐτὴν καὶ ἐφύλαξαν ἀπὸ τῆς φθορᾶς μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν!